

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU41

Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till extra ändringsbudget. I propositionen föreslår regeringen ändringar i socialförsäkringsbalkens regler för prövning av arbetsförmågan hos den som är sjukskriven inom ramen för den s.k. rehabiliteringskedjan. Förslaget innebär att bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete efter dag 180 i rehabiliteringskedjan ska skjutas upp, om övervägande skäl talar för att den försäkrade senast dag 365 kan återgå till arbete hos sin arbetsgivare i samma omfattning som tidigare.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 mars 2021.

Förslagen i propositionen innebär att anvisade medel på statens budget ökar med 0,3 miljarder kronor 2021 och att statens utgifter beräknas öka med 0,3 miljarder kronor fr.o.m. 2022. Utgiftsökningen bedöms öka statens lånebehov och försämra statens finansiella sparande med motsvarande belopp.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Utskottet anser också att regeringen skyndsamt bör se över reglerna om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning och föreslår att riksdagen tillkännager detta för regeringen.

I betänkandet finns fyra reservationer (S, M, SD, KD, MP) och två särskilda yttranden (C, V, L).

Behandlade förslag

Proposition 2020/21:78 Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen.

Sex yrkanden i följdmotioner (M, SD, KD).

Utskottet lägger på eget initiativ fram två förslag till tillkännagivanden om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Utskottets överväganden.....	7
Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen	7
Möjlighet att vidta vissa marknadsföringsåtgärder med bibehållen arbetslöshetsersättning.....	13
Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning	14
Reservationer	15
1. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (M)	15
2. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (SD).....	16
3. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (KD)	17
4. Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning, punkt 3 (S, MP)	18
Särskilda yttranden	20
1. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (V).....	20
2. Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning, punkt 3 (C, L).....	20
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	22
Propositionen	22
Följdmotionerna	22
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens förslag till ändrad utgiftsram och ändrat anslag för 2021	23
<i>Bilaga 3</i>	
Utskottets förslag till ändrad utgiftsram och ändrat anslag för 2021	24
<i>Bilaga 4</i>	
Regeringens lagförslag	25
<i>Bilaga 5</i>	
Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU5y	27

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen

Ändrad ram för utgiftsområde och ändrat anslag

Riksdagen godkänner ändrad ram för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och anvisar ändrat anslag enligt utskottets förslag i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:78 punkt 2.

Lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2020/21:78 punkt 1 och avslår motion

2020/21:3856 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Utvärderingar av regeringens förslag

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3847 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (M)

Reservation 2 (SD)

Reservation 3 (KD)

2. Möjlighet att vidta vissa marknadsföringsåtgärder med bibehållen arbetslöshetsersättning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör möjliggöra för enskilda näringsidkare att med bibehållen arbetslöshetsersättning vidta vissa marknadsföringsåtgärder och tillkännager detta för regeringen.

3. Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör se över reglerna om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning och tillkännager detta för regeringen.

Reservation 4 (S, MP)

Stockholm den 25 februari 2021

På finansutskottets vägnar

Åsa Westlund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Åsa Westlund (S), Elisabeth Svantesson (M), Gunilla Carlsson (S), Edward Riedl (M), Oscar Sjöstedt (SD), Adnan Dibrani (S), Ulla Andersson (V), Jan Ericson (M), Ingela Nylund Watz (S), Jakob Forssmed (KD), Ingemar Nilsson (S), Mats Persson (L), Charlotte Quensel (SD), Karolina Skog (MP), Mattias Karlsson i Luleå (M), Rickard Nordin (C) och Alexander Christiansson (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlas regeringens proposition 2020/21:78 Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen. Propositionen innehåller förslag om ändringar i socialförsäkringsbalkens regler för prövning av arbetsförmågan hos den som är sjukskriven inom ramen för den s.k. rehabiliteringskedjan. Förslagen innebär att bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete efter dag 180 i rehabiliteringskedjan ska skjutas upp, om övervägande skäl talar för att den försäkrade senast dag 365 kan återgå i arbete hos arbetsgivaren i samma omfattning som tidigare. Förslagen beräknas medföra att utgifterna för sjukpenning ökar med 250 miljoner kronor 2021 och med 300 miljoner kronor fr.o.m. 2022. Regeringen föreslår i propositionen också ändringar av statens utgifter för 2021 i enlighet med detta. I propositionen finns det även en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut.

I betänkandet behandlar utskottet också sex yrkanden i tre följdmotioner som lämnats med anledning av propositionen.

Regeringens och motionärernas förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens förslag till ändrad utgiftsram och ändrat anslag finns i bilaga 2, och i bilaga 3 finns utskottets förslag till ändrad utgiftsram och ändrat anslag. Regeringens lagförslag finns i bilaga 4.

Finansutskottet har gett socialförsäkringsutskottet möjlighet att yttra sig över propositionens och följdmotionernas förslag. Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU5y finns i bilaga 5.

I betänkandet lägger utskottet på eget initiativ fram förslag till tillkännagivanden om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning.

Skäl för ändringar i statens budget

Enligt riksdagsordningen får regeringen vid högst två tillfällen lämna en proposition med förslag till ändringar i statens budget för det löpande budgetåret (9 kap. 6 § första stycket). En sådan proposition lämnas i anslutning till budgetpropositionen eller den ekonomiska vårpropositionen (tilläggsbestämmelse 9.6.1). Förslag till ändringar i budgeten får dock lämnas vid andra tillfällen om regeringen anser att det finns särskilda skäl (9 kap. 6 § andra stycket).

Spridningen av det nya coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19 har medfört mycket stora konsekvenser för enskilda och samhället. Regeringen lämnade under 2020 med anledning av den pågående pandemin sammanlagt tolv propositioner med förslag till ändringar i budgeten för 2020 vid sidan av vår- och höständringsbudgetarna. Hittills under 2021 har regeringen, utöver

denna proposition, lämnat tre propositioner med förslag till ändringar i statens budget.

Propositionerna har avsett

- stöd till företag, medel för vaccinering och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2020/21:77, bet. 2020/21:FiU40, rskr. 2020/21:175–181)
- förstärkta stöd till företag, nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2020/21:83, bet. 2020/21:FiU42, rskr. 2020/21:182–184)
- förlängda ersättningar på sjukförsäkringsområdet, stöd till företag och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2020/21:84, bet. 2020/21:FiU43, rskr. 2020/21:199–205).

Spridningen av sjukdomen covid-19 bedöms även fortsättningsvis få betydande konsekvenser och har bl.a. lett till långvariga sjukskrivningar. Många patienter rapporteras ha symtom under lång tid efter genomgången covid-19-sjukdom. Detta har ytterligare tydliggjort att regelverket för sjukförsäkringen i vissa fall inte är tillräckligt flexibelt. Personer som varit sjukskrivna i mer än 180 dagar, men har goda förutsättningar att återgå i arbete hos arbetsgivaren senast dag 365, riskerar med nuvarande regelverk att nekas fortsatt rätt till sjukpenning. För att hantera den uppkomna situationen bedömer regeringen att det finns anledning att skyndsamt vidta åtgärder för att åstadkomma vissa lättnader i sjukförsäkringen vid prövningen av rätten till sjukpenning efter dag 180 i rehabiliteringskedjan. Regeringen anser därför att det finns särskilda skäl för att lämna förslag till ändring i statens budget för 2021.

Utskottets överväganden

Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens lagförslag och godkänner förslaget om ändrad utgiftsram och anvisar ändrat anslag enligt utskottets förslag. Anvisade medel i statens budget ökar med 0,3 miljarder kronor 2021. Statens finansiella sparande försvagas med 0,3 miljarder kronor och statens lånebehov ökar med motsvarande belopp. Från och med 2022 beräknas statens utgifter öka med 0,3 miljarder kronor.

Riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

Jämför reservation 1 (M), 2 (SD) och 3 (KD) samt särskilt yttrande 1 (V).

Propositionen

Ändringar i statens budget för 2021

Regeringen föreslår att ramen för *utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning* ökar med 250 miljoner kronor 2021. I propositionen lämnas förslag som innebär nya bestämmelser om bedömningen av arbetsförmågan i ärenden om sjukpenning. Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 15 mars 2021. Den föreslagna regleringen bedöms öka kostnaderna för sjukpenning. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. ökas med 250 miljoner kronor 2021. Från och med 2022 beräknas utgifterna öka med 300 miljoner kronor.

Konsekvenser för statens budget

Regeringens förslag innebär att anvisade medel ökar med 0,3 miljarder kronor 2021. Utgiftsökningen ökar statens lånebehov och försämrar statens finansiella sparande med motsvarande belopp. Utgifterna beräknas öka med 0,3 miljarder kronor fr.o.m. 2022.

Ändrade regler för prövning av arbetsförmågan efter dag 180

Sjukpenningens regelverk bygger på fasta tidsgränser som reglerar mot vad den försäkrades arbetsförmåga ska bedömas, den s.k. rehabiliteringskedjan.

- De första 90 dagarna i ett sjukfall bedöms arbetsförmågan mot den försäkrades vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder den försäkrade.

- Från och med dag 91 ska det vid bedömningen även beaktas om den försäkrade kan försörja sig efter en omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren.
- Från och med dag 181 bedöms arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete på arbetsmarknaden såvida det inte finns särskilda skäl mot att göra en sådan prövning eller om det annars kan anses oskäligt att göra den.
- Från och med dag 366 kan en prövning mot normalt förekommande arbete skjutas upp endast om det kan anses oskäligt att göra en sådan prövning.

I propositionen föreslår regeringen att bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete efter dag 180 ska skjutas upp, om övervägande skäl talar för att den försäkrade senast dag 365 kan återgå i arbete hos arbetsgivaren i samma omfattning som tidigare.

Regeringen konstaterar att

- avslagen efter dag 180 har ökat kraftigt de senaste åren
- även sjukskrivna som är på väg tillbaka till arbete hos sin arbetsgivare får avslag på ansökan om sjukpenning efter dag 180 då de inte bedöms omfattas av undantaget särskilda skäl
- många som börjat trappa upp med deltidsarbete fortsätter att arbeta deltid hos sin arbetsgivare efter avslaget, vilket innebär att de själva står för den ekonomiska risken
- en betydande del av dem som nekats sjukpenning är åter i sjukförsäkringen inom ett år, vilket tyder på att återgången i arbete inte har varit hållbar.

Utveckling de senaste åren är bekymmersam enligt regeringen. Syftet med försäkringen är att ersätta för inkomstbortfall vid sjukdom och ge stöd för återgång i arbete. Det är därför otillfredsställande att regelverket inte tycks bidra till att försäkrade får fullfölja rehabiliteringsåtgärder eller andra åtgärder för att återgå i arbete hos sin arbetsgivare på ett hållbart sätt. Särskilda skäl för att bedömningen av arbetsförmågan mot ett normalt förekommande arbete ska skjutas upp är enligt regeringens mening inte ett tillräckligt undantag för att säkerställa en reell möjlighet för sjukskrivna att i första hand återgå i arbete hos den egna arbetsgivaren. Undantaget är svårare att tillämpa vid vissa typer av diagnoser, vilket kan medföra att sjukskrivna med dessa diagnoser får alltför kort tid på sig för rehabilitering som syftar till att leda tillbaka till ordinarie arbete. Detta problem har förstärkts ytterligare under spridningen av sjukdomen covid-19. Undantaget tycks vidare svårt att tillämpa trots att det pågår en process med planerade eller pågående åtgärder för återgång i arbete. Det nuvarande undantaget kan således leda till en oönskad omställning för både arbetsgivare och arbetstagare, trots att det finns en prognos för att återgå till det ordinarie arbetet.

Regeringen anser därför att undantaget från bedömningen mot normalt förekommande arbete efter dag 180 i rehabiliteringskedjan behöver utvidgas i förhållande till dagens regler. Bedömningen bör kunna skjutas upp om

överbägende skäl talar för återgång i arbete hos arbetsgivaren senast dag 365 i rehabiliteringskedjan. Överbägende skäl innebär att det är tillräckligt att mer talar för en återgång i arbete hos arbetsgivaren i samma omfattning som tidigare än emot, för att bedömningen mot normalt förekommande arbete ska skjutas upp. Överbägende skäl innebär med andra ord att sannolikheten överstiger 50 procent. Inte heller ska någon diagnos undantas vid prövningen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 mars 2021. De ska även tillämpas på sjukperioder som har påbörjats före den dagen, dock första gången vid prövning av rätt till ersättning för dagar fr.o.m. ikraftträdandet.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3856 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) anför motionärerna att regeringen använder de många långa sjukskrivningarna som covid-19 lett till som motiv för att genomföra permanenta förändringar i sjukförsäkringen. Pandemin orsakar enligt motionärerna ett behov av förändring, men denna bör vara tillfällig. Allvarlig remisskritik har riktats mot regeringens förslag. Motionärerna menar att regeringen gör det väl lätt för sig genom att föreslå förändrade regelverk när mycket talar för att det i själva verket är ledning och styrning av de egna myndigheterna som brister. Mot den bakgrunden anser motionärerna att propositionen ska avslås (yrkande 1).

Vad gäller långtidssjuka i covid-19 konstaterar motionärerna att det råder ett svagt kunskapsläge om sjukdomsförloppet och att det saknas ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd. Detta försvårar möjligheten till rehabilitering och återgång i arbete. Permanenta avsteg bör inte göras från rehabiliteringskedjan utan regelverken bör tillfälligt anpassas till den extraordinära situation som Sverige just nu befinner sig i till följd av covid-19. Motionärerna anser därför att regeringen snarast bör återkomma med förslag på en tillfällig undantagsbestämmelse som möjliggör för personer som är eller har varit smittade av covid-19 och vars återgång till arbete därmed försenats att prövas mot ordinarie arbetsgivare även efter dag 180 (yrkande 2).

Julia Kronlid m.fl. (SD) är i kommittémotion 2020/21:3847 kritiska till dagens ordning där den som har sjukpenning förväntas helt byta yrke efter dag 180 och prövas mot normalt förekommande arbete. Vidare riskerar kravet på att den som har sjukpenning måste bedömas kunna återgå i arbete i samma omfattning som tidigare senast dag 366 att avbryta den rehabilitering och återhämtning som regeringen i propositionen bedömer som så viktig. Om personen är inne i en rehabiliteringsprocess där överbägende skäl talar för att personen på sikt kan återgå i arbete på samma nivå som tidigare bör undantag kunna göras från att prövas mot normalt förekommande arbete, även om personen i fråga dag 366 endast kan återgå till sin arbetsgivare på deltid och i lägre omfattning än tidigare. Motionärerna anser därför att regeringen bör utvärdera dels bedömningen av arbetsförmågan efter dag 365 (yrkande 1), dels möjligheten att långsiktigt helt och hållet frånga bedömning av arbetsförmåga

mot normalt förekommande arbete efter dag 180 och att den alltid bör begränsas till angivet arbete inom personens kompetensområde (yrkande 2).

I kommittémotion 2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) framhåller motionärerna att sjukförsäkringens tidsgränser fungerar som avstämningpunkter som historiskt har bidragit till en sjukskrivningsprocess som präglats av aktivitet, tidigare insatser för rehabilitering och en kontinuerlig kontakt med Försäkringskassan. Motionärerna konstaterar samtidigt att det den senaste tiden har uppdagats att många som bedömts ha goda chanser att återgå i arbete hos sin tidigare arbetsgivare före sjukdag 365 blir av med sin sjukpenning efter dag 180. Det handlar om en situation där ett flertal sjukskrivna, många som redan påbörjat en återgång i arbete på deltid, inte är färdigrehabiliterade vid dag 180 och till följd av detta förlorar sin sjukpenning. Därmed mister dessa – många gånger personer med en psykiatrisk diagnos – chansen att bli färdigrehabiliterade. Motionärerna är därför positiva till regeringens förslag men framhåller att den nya bestämmelsen inte får innebära att rehabiliteringsprocessen försenas. Motionärerna vill därför att processen utvärderas för att säkerställa att den inte försenas (yrkande 1). Vidare anför motionärerna att regeringen bör utvärdera om den nya lagen är tillräckligt flexibel när det gäller personer som lider av covid-19 (yrkande 2). Covid-19 är en ny sjukdom och experterna uppger att de inte vet tillräckligt om vare sig viruset eller om återhämtningen för att kunna ge en prognos för konvalescens och möjligheten att återgå till arbete för personer som blivit långtidssjukskrivna på grund av covid-19. Givet det skrala kunskapsläget är det därför enligt motionärerna ytterst svårt för dem som drabbats av viruset att bli färdigrehabiliterade. Dessa riskerar därmed att bli utförsäkrade, trots att de inte fått adekvat stöd.

Yttrande från socialförsäkringsutskottet

Socialförsäkringsutskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka propositionen (i berörda delar) och avstyrka motionsyrkandena.

Socialförsäkringsutskottet instämmer i det som regeringen lyfter fram om den viktiga roll som sjukförsäkringen har i den svenska välfärdsmodellen. Sjukförsäkringens syfte är att ge ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och stöd till individen för återgång i arbete. Socialförsäkringsutskottet anser i likhet med regeringen att det är en rimlig ordning att den som inte kan återgå i arbete hos den egna arbetsgivaren men som har arbetsförmåga i andra arbeten efter en tid förväntas ställa om till ett sådant arbete i stället för att kvarstå i sjukförsäkringen. Det är dock viktigt att kravet på omställning inte kommer för tidigt i sjukfallet.

Socialförsäkringsutskottet delar regeringens bedömning att dagens regelverk medfört vissa nackdelar och att tillämpningen av undantaget ”särskilda skäl” kan bidra till att hämma Försäkringskassan att initiera rehabiliteringsåtgärder för återgång i arbetet. Vidare finns svårigheter att tillämpa det nu gällande undantaget vid symtomdiagnoser, t.ex. psykiatriska diagnoser. Problematiken har ytterligare förstärkts av spridningen av covid-

19. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att möjligheten att göra undantag från prövningen mot normalt förekommande arbete ska göras mer flexibel. En prövning mot normalt förekommande arbete vid dag 180 ska kunna anstå om övervägande skäl talar för en återgång i arbete hos arbetsgivaren före dag 365 i samma omfattning som före sjukskrivningen. Det ska således vara tillräckligt att mer talar för återgång i arbete hos arbetsgivaren än emot för att bedömningen mot normalt förekommande arbete ska kunna skjutas upp. Utskottet vill även understryka att en viktig princip i sjukförsäkringen är att arbetsförmåga, när sådan finns, tas till vara på en bredare arbetsmarknad när arbete hos ordinarie arbetsgivare inte är möjligt i samma omfattning som tidigare.

Vad gäller svårigheten att tillämpa särskilda skäl finns den inte endast i fall med långvariga symtom efter covid-19 utan även i andra symtomdiagnoser och bl.a. psykiatriska diagnoser. Som regeringen anför bör det inte finnas något hinder mot att övervägande skäl kan tala för återgång i arbete även när den försäkrade har en diffus diagnos i meningen symtomdiagnos eller lider av flera sjukdomstillstånd samtidigt, s.k. samsjuklighet. I propositionen anges således att ingen diagnos bör undantas vid prövning om övervägande skäl finns för att skjuta upp bedömningen mot normalt förekommande arbete.

Socialförsäkringsutskottet anser mot bakgrund av det anförda att lagförslagen bör tillstyrkas och att yrkanden om att regeringen bör återkomma med förslag på ett tillfälligt undantag från prövningen vid dag 180 för dem som drabbats av långtids-covid, att regeringen bör utvärdera en möjlighet till återgång på deltid och att bedömningen av arbetsförmåga vid dag 180 ska begränsas till angivet arbete inom personens kompetensområde bör avstyrkas. Vidare anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att göra tillkännagivanden om att regeringen ska utvärdera rehabiliteringsprocessen för att säkerställa dels att den inte försenas, dels att den är tillräckligt flexibel för personer som lider av covid-19.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (M, SD, KD) och ett särskilt yttrande (V).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksdagen av de skäl som anförs i propositionen bör anta regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken. Utskottet ställer sig också bakom förslaget till ändrad utgiftsram och ändrat anslag. Förslagen i propositionen innebär att anvisade medel i statens budget ökar med 0,3 miljarder kronor 2021. Efter det att propositionen överlämnades har riksdagen beslutat om att anvisa ytterligare medel till anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning (prop. 2020/21:77, bet. 2020/21:FiU40, rskr. 2020/21:175–181, prop. 2020/21:83 bet. 2020/21:FiU42, rskr. 2020/21:182–184 och prop. 2020/21:84, bet. 2020/21:FiU43, rskr. 2020/21:199–205). I utskottets förslag till ändrad ram för utgiftsområde och

ändrat anslag i bilaga 3 är dessa ändringar inkluderade. Förslagen innebär att statens lånebehov ökar med 0,3 miljarder kronor och statens finansiella sparande försämras med motsvarande belopp. Från och med 2022 beräknas utgifterna öka med 0,3 miljarder kronor.

En försäkrad har enligt 27 kap. 2 § socialförsäkringsbalken rätt till sjukpenning vid sjukdom som sätter ned hans eller hennes arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Vid prövning av rätten till sjukpenning är utgångspunkten för bedömningen nedsättningen av arbetsförmågan och inte sjukdomen eller diagnosen i sig. Sjukpenningens regelverk bygger vidare på fasta tidsgränser som reglerar i förhållande till vad den försäkrades arbetsförmåga ska bedömas, den s.k. rehabiliteringskedjan. Finansutskottet anser i likhet med socialförsäkringsutskottet att det är en rimlig ordning att arbetsförmågan efter en tids sjukskrivning ska prövas mot ett vidare arbetsbegrepp än det ordinarie arbetet. Den som inte kan återgå till arbete hos sin arbetsgivare men som har arbetsförmåga i andra arbeten förväntas efter en tid ställa om till ett sådant arbete i stället för att kvarstå i sjukförsäkringen.

Samtidigt är det som socialförsäkringsutskottet anför viktigt för sjukförsäkringens legitimitet att kravet på omställning inte kommer för tidigt i sjukfallet. Försäkrade som har goda möjligheter att återgå i sitt vanliga arbete där de har sin yrkesidentitet, utbildning och erfarenhet bör enligt utskottet ges reella förutsättningar att i första hand rehabiliteras åter till arbete hos sin arbetsgivare. Som framgår av propositionen kan det nuvarande regelverket med dess begränsade undantag innebära att vissa sjukskrivna, särskilt de som är sjukskrivna i vissa typer av symtomdiagnoser som exempelvis psykiatriska diagnoser, får alltför kort tid på sig för rehabilitering och således leda till en oönskad omställning för både arbetsgivare och arbetstagare trots att det finns en prognos för att återgå till det ordinarie arbetet. Detta har blivit särskilt tydligt under spridningen av covid-19. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalkens regler om prövning av arbetsförmågan efter dag 180 samt det som anges i propositionen om att ingen diagnos bör undantas vid prövning av om övervägande skäl finns för att skjuta upp bedömningen mot normalt förekommande arbete.

Som framgår av propositionen har Försäkringskassan ett ansvar för att säkerställa att behovet av rehabiliteringsåtgärder utreds och att dessa åtgärder kan vidtas så tidigt som möjligt i ett sjukfall. Också arbetsgivare och hälso- och sjukvården har ett tydligt ansvar för att stödja människor i deras återgång till arbete. De lagändringar som regeringen föreslår och som utskottet ställer sig bakom förändrar inte detta ansvar.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag till lagändring och ändrad ram för utgiftsområde och ändrat anslag samt avstyrker samtliga motionsyrkanden.

Möjlighet att vidta vissa marknadsföringsåtgärder med bibehållen arbetslöshetsersättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör möjliggöra för enskilda näringsidkare att med bibehållen arbetslöshetsersättning vidta vissa marknadsföringsåtgärder.

Utskottets ställningstagande

Coronapandemin har slagit hårt mot svensk ekonomi och arbetsmarknad. Arbetslösheten är hög och många är hänvisade till arbetslöshetsförsäkringen för att klara sin försörjning. För enskilda näringsidkare gäller delvis andra villkor än för löntagare för rätt till arbetslöshetsersättning. Särskilt inom kultursektorn och närliggande branscher har många som bedriver verksamhet som enskilda näringsidkare hänvisats till att klara sin försörjning genom arbetslöshetsersättning.

Regeringen bereder för närvarande flera förslag baserade på olika initiativ som väckts i finansutskottet och som ska förbättra enskilda näringsidkares möjlighet till stöd under pandemin. Det handlar bl.a. om ökade möjligheter att ta del av stöd för enskilda näringsidkare som har varit föräldralediga eller sjukskrivna under föregående års jämförelsemånader eller som har fått arbetslöshetsersättning. Det är bra men det behövs ytterligare åtgärder. Enskilda näringsidkare som uppbär arbetslöshetsersättning bör under den pågående krisen ha möjlighet att vidta vissa marknadsföringsåtgärder, t.ex. uppdatera verksamhetens webbplats och upprätthålla kundkontakter, utan att det påverkar rätten till arbetslöshetsersättning.

Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringen skyndsamt bör möjliggöra för enskilda näringsidkare att med bibehållen arbetslöshetsersättning vidta vissa marknadsföringsåtgärder. Det bör riksdagen ge regeringen till känna.

Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att regeringen skyndsamt bör se över reglerna om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning.

Jämför reservation 4 (S, MP) och särskilt yttrande 2 (C, L).

Utskottets ställningstagande

Coronapandemin har slagit hårt mot svensk ekonomi och arbetsmarknad. Arbetslösheten är hög och många är hänvisade till arbetslöshetsförsäkringen för att klara sin försörjning. För enskilda näringsidkare gäller delvis andra villkor än för löntagare för rätt till arbetslöshetsersättning. Det är rimligt att arbetslöshetsförsäkringen inte fungerar som en generell utfyllnad för den som bedriver en icke bärkraftig näringsverksamhet. Den situation som Sverige nu befinner sig i är dock exceptionell. Särskilt inom kultursektorn och närliggande branscher har många som bedriver verksamhet som enskilda näringsidkare hänvisats till att klara sin försörjning genom arbetslöshetsersättning.

Regeringen bereder för närvarande flera förslag baserade på olika initiativ som väckts i finansutskottet och som ska förbättra enskilda näringsidkares möjlighet till stöd under pandemin. Det är bra men inte tillräckligt, utan ytterligare förändringar behövs. Enskilda näringsidkare bör under den pågående krisen ha möjlighet att åta sig enstaka uppdrag som är begränsade i tidsåtgång eller inkomst, trots att de uppbär arbetslöshetsersättning. Härigenom blir verksamheten lättare att återuppta när pandemiläget förändras. En avräkning bör i dessa fall göras mot uppburen arbetslöshetsersättning.

Mot den bakgrunden anser utskottet att regeringen skyndsamt bör se över reglerna om enskilda näringsidkares rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning. Det bör riksdagen ge regeringen till känna.

Reservationer

1. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (M)

av Elisabeth Svantesson (M), Edward Riedl (M), Jan Ericson (M) och Mattias Karlsson i Luleå (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Ändrad ram för utgiftsområde och ändrat anslag

Riksdagen avslår regeringens förslag om godkännande av ändrad ram för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och anvisande av ändrat anslag.

Därmed avslår riksdagen proposition 2020/21:78 punkt 2.

Lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Riksdagen

- a) avslår regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken,
- b) ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3856 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt avslår proposition 2020/21:78 punkt 1.

Utvärderingar av regeringens förslag

=utskottet

Ställningstagande

Vi värnar arbetslinjen och principen att sjukförsäkringen måste vara inriktad på att återgång till arbete ska ske så fort som möjligt. Långvarig sjukskrivning riskerar att försvåra återgången i arbete, och det är därför avgörande att alla parter i rehabiliteringskedjan tidigt sätter in insatser. Regeringens politik syftar genomgående till att motarbeta arbetslinjen och riskerar att förhindra en snabb återgång i arbete. Förslaget i propositionen innebär betydande risker för en återgång till de höga sjuktal Sverige hade under början av 2000-talet. Allvarlig remisskritik har vidare riktats mot regeringens förslag. Regeringens proposition bör därför avslås.

Som regeringen framhåller i sin proposition har covid-19 lett till många långa sjukskrivningar. Detta använder regeringen som motiv för att genomföra permanenta förändringar i sjukförsäkringen. Permanenta avsteg bör dock inte göras från rehabiliteringskedjan, utan regelverken bör tillfälligt anpassas till

den extraordinära situation som Sverige just nu befinner sig i till följd av covid-19. När det gäller långtidssjuka i covid-19 råder ett svagt kunskapsläge om sjukdomsförloppet och det saknas ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd. Detta försvårar möjligheten till rehabilitering och återgång i arbete, vilket motiverar att dessa personer även efter dag 180 kan provas mot sin ordinarie arbetsgivare. Regeringen bör därför snarast återkomma med förslag till en tillfällig undantagsbestämmelse som gör det möjligt för personer som är eller har varit smittade av covid-19 och vars återgång till arbete därmed försenats att provas mot ordinarie arbetsgivare även efter dag 180.

2. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (SD)

av Oscar Sjöstedt (SD), Charlotte Quensel (SD) och Alexander Christiansson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Ändrad ram för utgiftsområde och ändrat anslag
=utskottet

Lag om ändring i socialförsäkringsbalken
=utskottet

Utvärderingar av regeringens förslag

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3847 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi har länge ställt oss kritiska till den snäva bedömning som görs vid dag 180 och de inhumana utförsäkringar av sjuka personer som gjorts vid denna tidsgräns. Dagens ordning innebär att den som har sjukpenning förväntas helt byta yrke efter dag 180 och provas mot normalt förekommande arbete. Det har i praktiken inneburit att sjukskrivna provas mot fiktiva jobb samtidigt som Arbetsförmedlingen bedömer att dessa personer inte är anställningsbara. Regeringens förslag i propositionen är ett steg i rätt riktning.

Kravet på att den som har sjukpenning måste bedömas kunna återgå i arbete i samma omfattning som tidigare dag 366 riskerar dock att avbryta den rehabilitering och återhämtning som regeringen i propositionen bedömer som så viktig. Om personen är inne i en rehabiliteringsprocess där övervägande

skäl talar för att personen på sikt kan återgå i arbete på samma nivå som tidigare bör undantag kunna göras från att provas mot normalt förekommande arbete även om personen i fråga dag 366 endast kan återgå till sin arbetsgivare på deltid och i lägre omfattning än tidigare. Regeringen bör därför utvärdera bedömningen av arbetsförmågan efter dag 365.

Regeringen bör också utvärdera möjligheten att långsiktigt helt frånga bedömning av arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete efter dag 180 och att sådana bedömningar alltid bör begränsas till angivet arbete inom personens kompetensområde. Att personer som genomgått långa utbildningar och har en viktig spetskompetens ska hänvisas till andra jobb bara för att de inte inom ett år kan återgå till samma nivå som tidigare anser vi orsakar onödigt lidande för individen och samtidigt är ett resursslöseri för samhället.

3. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (KD)

av Jakob Forssmed (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Ändrad ram för utgiftsområde och ändrat anslag

=utskottet

Lag om ändring i socialförsäkringsbalken

=utskottet

Utvärderingar av regeringens förslag

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2020/21:3847 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sjukförsäkringen har stor betydelse för såväl människors trygghet som människors beteende och drivkrafter till arbete. Utgångspunkten är att den ska vara trygg för den som saknar arbetsförmåga på grund av sjukdom, och samtidigt bidra till stöd för att återkomma i arbete. På så sätt tar vi till vara både mänskliga och samhälleliga resurser.

Sjukförsäkringens tidsgränser fungerar som avstämningspunkter som historiskt har bidragit till en sjukskrivningsprocess som präglats av aktivitet, tidigare insatser för rehabilitering och en kontinuerlig kontakt med Försäkringskassan. Samtidigt har det den senaste tiden uppdagats att många

som bedömts ha goda chanser att återgå i arbete hos sin tidigare arbetsgivare före sjukdag 365 blir av med sin sjukpenning efter dag 180. Det handlar om en situation där ett flertal sjukskrivna, många som redan påbörjat en återgång i arbete på deltid, inte är färdigrehabiliterade vid dag 180 och till följd av detta förlorar sin sjukpenning. Därmed mister dessa – många gånger personer med en psykiatrisk diagnos – chansen att bli färdigrehabiliterade. Jag är därför positiv till regeringens förslag men den nya bestämmelsen får inte innebära att rehabiliteringsprocessen försenas. Regeringen bör därför utvärdera rehabiliteringsprocessen för att säkerställa att den inte försenas.

Regeringen bör vidare utvärdera om den nya lagen är tillräckligt flexibel när det gäller personer som lider av covid-19. Covid-19 är en ny sjukdom och experterna uppger att de inte vet tillräckligt om vare sig viruset eller återhämtningen för att kunna ge en prognos för konvalescens och möjligheten att återgå till arbete för personer som blivit långtidssjukskrivna på grund av covid-19. Givet det skrala kunskapsläget är det ytterst svårt för dem som drabbats av viruset att bli färdigrehabiliterade. Dessa riskerar därmed att bli utförsäkrade trots att de inte fått adekvat stöd.

4. Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning, punkt 3 (S, MP)

av Åsa Westlund (S), Gunilla Carlsson (S), Adnan Dibrani (S), Ingela Nylund Watz (S), Ingemar Nilsson (S) och Karolina Skog (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår utskottets förslag.

Ställningstagande

Finansutskottet har, med detta betänkande inräknat, hittills behandlat 16 propositioner med förslag till ändringar i statens budget. Förslagen har inneburit direkta kostnader för staten på över 350 miljarder kronor. Sedan krisens inledande skede har vår inställning varit att det är bättre att agera snabbt och bra, än långsamt och perfekt. Flera gånger har därför utskottet i bred enighet kunnat enas om tillkännagivanden till regeringen för att förbättra krisstöden. Just ett sådant initiativ togs i betänkandet Mer träffsäkra krisstöd för företag för att möta coronapandemins konsekvenser (bet. 2020/21:FiU38). Ett enigt utskott ansåg att riksdagen skulle uppmana regeringen att förändra reglerna i omsättningsstödet för enskilda näringsidkare så att de som fått arbetslöshetsersättning eller varit föräldralediga eller sjukskrivna också ska kunna få omsättningsstöd.

Vi välkomnar att vi i utskottet för en öppen dialog om hur krisstöden kan förbättras. Så har vi jobbat hittills och det har varit ett bra samarbete. Men att

uppmåna regeringen att göra en förändring, för att sedan direkt ta initiativ till att uppmåna regeringen att göra en helt annan förändring för att lösa i stort sett samma problem är inte seriöst.

Arbetslöshetsförsäkringen är en omställningsförsäkring som är till för att ge ett starkt skydd till den som förlorar sin sysselsättning och inkomst. Utskottets majoritet vill här ändra i arbetslöshetsförsäkringens regelverk så att grundkravet att man ska stå till arbetsmarknadens förfogande för att uppbära arbetslöshetsersättning tas bort. Det är en omfattande förändring som skulle kräva mycket utredningsarbete för att inte människor ska hamna i kläm mellan olika system. Vi ser därför inte detta som en framkomlig väg för att snabbt underlätta situationen för enskilda näringsidkare. I stället välkomnar vi de förändringar i omställningsstödet som riksdagen och regeringen förespråkat för att snabbt underlätta för enskilda näringsidkare.

Särskilda yttranden

1. Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen, punkt 1 (V)

Ulla Andersson (V) anför:

Jag välkomnar regeringens förslag och att regeringen återigen väljer att gå vidare med ett av Vänsterpartiets förslag. Det är tydligt att allt fler, regeringen inkluderad, börjar inse bristerna i sjukförsäkringen. Även om de initiativ som regeringen tagit och aviserat att den ämnar ta är välkomna och viktiga steg för att få en sjukförsäkring som fungerar och ger verklig ekonomisk trygghet vid sjukdom behöver mycket mer göras. Jag anser att regeringen snarast bör lägga fram samtliga förslag från utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum (S 2018:05) som ett första steg i arbetet med att laga sjukförsäkringen. Förslagen om en mer flexibel bedömning vid dag 365 och att arbetsförmåga ska bedömas mot normalt förekommande angivet arbete bör prioriteras. Vi kommer att fortsätta driva på för en fungerande sjukförsäkring. I motion 2020/21:1306 En ny sjukförsäkring lämnas en närmare beskrivning av min och Vänsterpartiets syn på de förändringar av sjukförsäkringen som behöver göras.

2. Rätt till arbetslöshetsersättning i samband med verksamhet i begränsad omfattning, punkt 3 (C, L)

Mats Persson (L) och Rickard Nordin (C) anför:

Redan i april 2020, när konsekvenserna av pandemin blev tydliga, genomfördes åtgärder för att säkerställa en arbetslöshetsförsäkring som fungerar i den unika situation som corona inneburit. Dessa åtgärder var centrala för att säkerställa tillgången till försäkringen. Åtgärderna riktades initialt främst till anställda som blivit arbetslösa. För företag infördes ett regelverk som gör det möjligt att få ersättning även när företaget tidigare har varit vilande. Snart ett år efter att pandemin och dess hantering fortsatt drabbar företag i väldigt hög utsträckning är det uppenbart att de befintliga regelverken som ger företagare rätt till arbetslöshetsersättning inte fungerar fullt ut.

Vi stöder förslagen om att företagare ska kunna göra visst arbete trots att de uppbär arbetslöshetsersättning. I vissa branscher har verksamheten i många företag helt upphört. Inte för att det i grunden handlar om företag som inte är livskraftiga utan för att restriktioner och rekommendationer omöjliggör en verksamhet. Samtidigt är det många företag som, så snart lättnader i restriktioner uppstår, kan återgå till sin verksamhet. Men, då måste det vara möjligt att sköta vissa uppgifter av exempelvis administrativ karaktär.

Att förändra denna lagstiftning är tidskrävande och är således ingen snabb lösning. För att inte sända orimliga signaler till företagarna är det viktigt att

understryka att denna form av omfattande lagstiftningsfrågor rimligen inte kan vara på plats förrän tidigast i slutet av detta år. Arbetslöshetsförsäkringen ska ge människor en möjlighet att tryggt ställa om i arbetslivet. Samtidigt är det viktigt att försäkringen är just en omställningsförsäkring och att den utformas på ett sätt som uppmuntrar till arbete. Detta ska en tillfällig lagstiftning ta hänsyn till och därför är det viktigt att det är tydligt att förändringar är av tillfällig karaktär.

Sedan coronakrisen inleddes har utskottet i bred enighet kunnat enas om tillkännagivanden för att förbättra krisstöden. Vi välkomnar detta konstruktiva arbete i riksdagen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2020/21:78 Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2 och 4).
2. Riksdagen godkänner ändrad ram för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och anvisar ändrat anslag enligt tabell 1.1.

Följdmotionerna

2020/21:3847 av Julia Kronlid m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera bedömningen av arbetsförmågan efter dag 365 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera möjligheten att långsiktigt helt och hållet frångå bedömning av arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete vid dag 180 och alltid begränsa den till angett arbete inom personens kompetensområde och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera rehabiliteringsprocessen för att säkerställa att den inte försenas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera om den nya lagen är tillräckligt flexibel när det gäller personer som lider av covid-19 och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3856 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M):

1. Riksdagen avslår propositionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på förändrad prövning vid dag 180 i sjukförsäkringen för dem som drabbats av långtidscovid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens förslag till ändrad utgiftsram och ändrat anslag för 2021

Tusental kronor

Utgiftsområde/anslag	Beslutad ram/anvisat anslag	Förändring av ram/anslag	Ny ram/ny anslagnivå
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	98 410 400	250 000	98 660 400
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	37 798 912	250 000	38 048 912
Summa anslagsförändring på ändringsbudget		250 000	

BILAGA 3

Utskottets förslag till ändrad utgiftsram och
ändrat anslag för 2021

Förslaget till beslut överensstämmer med regeringens förslag med undantag för de ändringar som följer av riksdagens beslut den 25 februari 2021 efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2021 – Förlängda ersättningar på sjukförsäkringsområdet, stöd till företag och andra åtgärder med anledning av coronaviruset (prop. 2020/21:84, bet. 2020/21:FiU43, rskr. 2020/21:199–205).

Tusental kronor

Utgiftsområde/anslag	Beslutad ram/anvisat anslag	Förändring av ram/anslag	Ny ram/ny anslagnivå
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	102 580 400	250 000	102 830 400
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	39 268 912	250 000	39 518 912
Summa anslagsförändring på ändringsbudget		250 000	

BILAGA 4

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i
socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 48 och 49 §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 kap.48 §¹

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 180 dagar ska dessutom, *om det inte finns särskilda skäl mot det eller det i annat fall kan anses oskäligt*, beaktas om den försäkrade har sådan förmåga att han eller hon kan försörja sig själv genom

1. sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller

2. annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Vid bedömningen tillämpas 47 § andra stycket.

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 180 dagar ska *det* dessutom beaktas om den försäkrade har sådan förmåga att han eller hon kan försörja sig själv genom

Den försäkrades arbetsförmåga ska, trots det som sägs i första stycket, från och med den tidpunkt då han eller hon har haft nedsatt arbetsförmåga under 180 dagar bedömas enligt 46 och 47 §§ om

1. övervägande skäl talar för att den försäkrade kan återgå till arbete som avses i 46 och 47 §§ före den tidpunkt då han eller hon har haft nedsatt arbetsförmåga i 365 dagar, eller

2. det i annat fall kan anses oskäligt att bedöma den försäkrades arbetsförmåga enligt första stycket.

49 §

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 365 dagar ska det, om det inte kan anses oskäligt,

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 365 dagar ska det, om det inte kan anses oskäligt,

¹ Senaste lydelse 2012:256.

alltid beaktas om han eller hon har sådan förmåga som avses i 48 §. beaktas om han eller hon har sådan förmåga som avses i 48 § *första stycket*.

Vid bedömningen tillämpas 47 § andra stycket.

1. Denna lag träder i kraft den 15 mars 2021.
2. De nya bestämmelserna tillämpas även på sjukperioder som har påbörjats före ikraftträdandet. Bestämmelserna tillämpas dock första gången vid prövning av rätt till ersättning för dagar från och med ikraftträdandet.

BILAGA 5

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2020/21:SfU5y

Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen

Till finansutskottet

Finansutskottet har beslutat att ge socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2020/21:78 Extra ändringsbudget för 2021 – Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen och motioner i de delar som berör socialförsäkringsutskottet.

Socialförsäkringsutskottet yttrar sig över regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken och motionerna 2020/21:3856 av Elisabeth Svan-
tesson m.fl. (M), 2020/21:3847 av Julia Kronlid m.fl. (SD) och 2020/21:3854
av Jakob Forssmed m.fl. (KD). Socialförsäkringsutskottet anser att finansut-
skottet bör tillstyrka propositionen (i berörda delar) och avstyrka motionsyr-
kandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (M, SD, KD) och ett särskilt ytt-
rande (V).

Utskottets överväganden

Gällande ordning

I 27 kap. socialförsäkringsbalken (SFB) finns bestämmelser om bl.a. arbetsförmåga och rätten till sjukpenning. En försäkrad har rätt till sjukpenning vid sjukdom som sätter ned hans eller hennes arbetsförmåga med minst en fjärdedel. Hel sjukpenning lämnas för dag när den försäkrade helt saknar arbetsförmåga. Grundregeln är att sjukpenning på s.k. normalnivå lämnas för högst 364 dagar under en ramtid som omfattar de 450 närmast föregående dagarna.

I 27 kap. 46–55 b §§ SFB finns bestämmelser om bedömning av arbetsförmågens nedsättning, den s.k. rehabiliteringskedjan.

Av 27 kap. 46 och 47 §§ SFB framgår att det vid bedömningen av om arbetsförmågan är nedsatt ska beaktas om den försäkrade på grund av sjukdomen inte kan utföra sitt vanliga arbete eller annat lämpligt arbete som arbetsgivaren tillfälligt erbjuder honom eller henne. Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 90 dagar ska det även beaktas om han eller hon kan försörja sig efter en omplacering till annat arbete hos arbetsgivaren. Utgångspunkten är att den försäkrades arbetsförmåga ska bedömas i förhållande till hans eller hennes normala arbetstid en viss dag (27 kap. 46 § andra stycket SFB).

Enligt 27 kap. 48 § SFB ska dessutom fr.o.m. den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 180 dagar, om det inte finns särskilda skäl mot det eller det i annat fall kan anses oskäligt, beaktas om den försäkrade har sådan förmåga att han eller hon kan försörja sig själv genom sådant förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden, eller annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne.

Från och med den tidpunkt då den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga under 365 dagar ska det, om det inte kan anses oskäligt, alltid beaktas om han eller hon har sådan förmåga som avses i 48 § (27 kap. 49 § SFB).

I de fall den försäkrade är i behov av viss medicinsk behandling, medicinsk rehabilitering eller rehabiliteringsåtgärd ska bedömningen enligt 46–49 §§ göras med beaktande av den försäkrades arbetsförmåga efter en sådan åtgärd. Vidare ska vid beräkningen av hur lång tid den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga enligt 46–49 §§ dagar i sjukperioder läggas samman om färre än 90 dagar förflutit mellan sjukperioderna (27 kap. 50 och 51 §§ SFB).

Propositionen

Regeringen anger att en ändrad tillämpning i sjukförsäkringen har inneburit ett ökat antal avslag i pågående sjukfall. I propositionen anges att det 2018 var 21 procent av de sjukfall som avslutades mellan dag 180 och dag 364 som avslutades med ett avslag. År 2019 var den siffran 29 procent. Motsvarande

uppgifter för 2020 (t.o.m. oktober) visar att det nu är 40 procent av avslutade sjukfall mellan dag 180 och dag 364 som avslutas med ett avslag.

Regeringen hänvisar till vad som framkommit vid ett antal granskningar och analyser som har gjorts på senare år av Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum (dir. 2018:26), Riksrevisionen och Försäkringskassan när det gäller ärenden om sjukpenning.

ISF redovisar i rapporten Ökning av antalet personer som får beslut om indragen sjukpenning (rapport 2018:12) att andelen som fick sin sjukpenning indragen var högst bland personer med sjukdomar i rörelseorganen, skador och förgiftningar. Ökningen av andelen indragningar var enligt ISF relativt sett störst bland personer med psykiatriska diagnoser. ISF uppger att andelen indragningar ökade mest i samband med att Försäkringskassan prövade de försäkrades arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete, dvs. efter dag 180 i rehabiliteringskedjan.

Utredningen En trygg sjukförsäkring med människan i centrum (SOU 2020:6 s. 122 och 134) har granskat 108 slumpvis utvalda ärenden där Försäkringskassan fattat beslut om avslag efter dag 180 i rehabiliteringskedjan. I denna grupp hade över 90 procent huvuddiagnoser som härrör från rörelseorganen, t.ex. cervikalgi (nacksmärtor) och lumbago (ryggsmärtor), eller psykiatriska diagnoser, t.ex. utmattningssyndrom, depression och ångest. I 106 av ärendena avslogs ansökan om sjukpenning för att den försäkrade bedömdes kunna arbeta i ett normalt förekommande arbete. I ungefär en tredjedel av ärendena pågick en upptrappning av arbetstiden med sikte på återgång i arbete på heltid för försäkrade, som varit heltidssjukskrivna, då sjukperioden passerade dag 180. Enligt utredningen bedömdes dessa personer således inte uppfylla lagens krav på särskilda skäl för att få bedömningen mot normalt förekommande arbete uppskjuten. Tillämpningen av de särskilda skälen med deras höga beviskrav innebar således enligt utredningen att även försäkrade som var i en planerad återgång i arbete prövades mot normalt förekommande arbete och förväntades ställa om till annat arbete.

Riksrevisionen presenterar i rapporten Vägen till arbete efter nekad sjukpenning (RiR 2020:12) en granskning som visar att knappt hälften av dem som nekas sjukpenning är åter i ordinarie arbete och omfattning 6–12 månader efter avslagsbeslutet. Enligt Riksrevisionen fattas tre fjärdedelar av avslagsbesluten på ansökan om deltidssjukskrivning och många fortsätter efter avslaget att arbeta i samma utsträckning som vid tiden för avslagsbeslutet. Riksrevisionen uppger att många också återvänder till en ny sjukskrivningsperiod inom 9–15 månader.

I rapporten Uppföljning av personer som nekats sjukpenning (FK 2020/000190) analyserar Försäkringskassan sysselsättningen och försörjningen bland personer i åldern 24–64 år som nekats sjukpenning i samband med bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete mellan dag 180 och 365. År 2019 gällde detta ca 14 900 personer (68 procent kvinnor och 32 procent män). I propositionen anges att resultaten tydligt visar

att den omställning som krävs för personer som har fått avslag i många fall inte leder till en hållbar återgång i arbete. Exempelvis har andelen som försörjt sig genom arbete i hög grad varje månad efter sjukskrivningen minskat från 63 procent (månad 3) till 57 procent (månad 12). Att personerna försörjer sig genom arbete i hög grad betyder inte att de arbetar heltid. Inkomstgränsen för att anses försörja sig genom arbete i hög grad har i studien varit 120 000 kronor per år. Resultaten visar också att ca 30 procent av personerna i undersökningen hade beviljats sjukpenning igen någon gång under året efter sjukskrivningen. Bland de personer som var 62 år eller äldre var det ca 30 procent som hade tagit ut sin ålderspension. En stor del av de avslag som ingick i Försäkringskassans undersökning gällde personer med psykiatriska diagnoser. I propositionen anges att detta sannolikt beror på att de nuvarande reglerna om särskilda skäl i praktiken gör det svårt att skjuta upp bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete, trots att det kan finnas goda möjligheter för den försäkrade att återgå i arbete senast dag 365.

Regeringen anser att de senaste årens utveckling med en kraftigt ökad andel avslag inom sjukförsäkringen är bekymmersam. Syftet med försäkringen är att ersätta för inkomstbortfall vid sjukdom och ge stöd för återgång i arbete. Det är otillfredsställande att regelverket inte tycks bidra till att försäkrade får fullfölja rehabiliteringsåtgärder eller andra åtgärder för att återgå i arbete hos sin arbetsgivare på ett hållbart sätt. Särskilda skäl för att skjuta upp bedömningen av arbetsförmågan mot ett normalt förekommande arbete är således enligt regeringen inte ett tillräckligt undantag för att säkerställa en reell möjlighet för sjukskrivna att i första hand återgå i arbete hos den egna arbetsgivaren. Regeringen anger dessutom att undantaget är svårare att tillämpa vid vissa typer av diagnoser, vilket kan medföra att sjukskrivna i dessa diagnoser får alltför kort tid på sig för rehabilitering tillbaka till ordinarie arbete. Detta problem har förstärkts ytterligare under spridningen av sjukdomen covid-19. Undantaget tycks vidare svårt att tillämpa trots att det pågår en process med planerade eller pågående åtgärder för återgång i arbete. Nuvarande undantag kan således leda till en för både arbetsgivare och arbetstagare oönskad omställning, trots att det finns en prognos för återgång i det ordinarie arbetet.

Regeringen föreslår därför ändringar i socialförsäkringsbalken för att göra sjukförsäkringen mer flexibel. Vid bedömningen mot normalt förekommande arbete ska undantaget vid särskilda skäl utvidgas i förhållande till dagens regler. Bedömningen bör i stället kunna skjutas upp om övervägande skäl talar för en återgång i arbete hos arbetsgivaren före den tidpunkt den försäkrade har haft nedsatt arbetsförmåga i 365 dagar. Det bör liksom i dagens regelverk krävas att den försäkrade senast dag 365 kan återgå i samma omfattning som före sjukskrivningen för att det ska vara möjligt att efter dag 180 skjuta upp bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete. Undantaget för om det i annat fall kan anses oskäligt kvarstår oförändrat. Regeringen pekar på att det inte finns något hinder mot att övervägande skäl kan tala för återgång i arbete även när den försäkrade har en diffus diagnos i meningen symtomdiagnos, eller lider av flera sjukdomstillstånd samtidigt, s.k. samsjuklighet. Ingen

diagnos bör således undantas vid prövning om övervägande skäl finns för att skjuta upp bedömningen mot normalt förekommande arbete. Spridningen av covid-19 har tydliggjort att det finns sjukdomar där kunskaperna om t.ex. förlopp och diagnos är begränsade inom forskning och hälso- och sjukvård. Övervägande skäl innebär att det är tillräckligt att mer talar för återgång i arbete hos arbetsgivaren än emot för att bedömningen mot normalt förekommande arbete ska kunna skjutas upp. Bedömningen av om det finns övervägande skäl för återgång i arbete ska göras fortlöpande (dag för dag) fr.o.m. dag 181 i sjukperioden. Det innebär att en tidigare bedömning kan komma att ändras, om omständigheterna i ärendet ändras.

I propositionen anges några exempel på när övervägande skäl talar för återgång i arbete hos arbetsgivaren senast dag 365 i samma omfattning som före sjukskrivningen.

- En läkare har i ett läkarintyg gjort bedömningen att den försäkrade kan förväntas återgå i arbete hos arbetsgivaren senast dag 365 i sjukperioden.
- Den försäkrade medverkar enligt en plan som har upprättats tillsammans med hans eller hennes arbetsgivare. Målet enligt planen är återgång i arbete hos arbetsgivaren i samma omfattning som före sjukperioden senast dag 365. Planen kan också ha tagits fram i samarbete med företagshälsovård eller annan anordnare med likvärdig kompetens eller av hälso- och sjukvården. En sådan plan kan avse såväl arbetsplatsinriktade åtgärder som medicinska åtgärder.
- Det pågår en upptrappning av arbetstiden med målet att den försäkrade ska återgå i arbete hos arbetsgivaren i samma omfattning som före sjukperioden senast dag 365.

Lagförslagen grundar sig på förslag från Utredningen om en trygg sjukförsäkring med människan i centrum (dir. 2018:26) i delbetänkandet En begriplig och trygg sjukförsäkring med plats för rehabilitering (SOU 2020:6). Regeringens förslag är emellertid utformade på ett annat lagtekniskt sätt.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 15 mars 2021. De nya bestämmelserna ska tillämpas även på sjukperioder som har påbörjats före ikraftträdandet. Bestämmelserna ska dock tillämpas första gången vid prövning av rätt till ersättning för dagar fr.o.m. ikraftträdandet.

Regeringen föreslår vidare att utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. ökas med 250 000 000 kronor, eftersom den föreslagna regleringen bedöms öka kostnaderna för sjukpenning. Från och med 2022 beräknas utgifterna öka med 300 000 000 kronor.

Motionerna

1 kommittémotion 2020/21:3856 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkas avslag på propositionen (yrkande 1). Motionärerna anför bl.a. följande. Sam-

hällets utgifter för sjukfrånvaron är höga och i spåren av covid-19 har sjukfrånvaron dessutom ökat markant. Det är viktigt för tilliten till sjukförsäkringen att den är långsiktigt stabil. Till följd av pandemin finns dock ett behov av att tillfälligt ändra reglerna för bedömning av arbetsförmåga. Mycket talar också för att det är ledning och styrning som brister snarare än brister i regelverket eller dess tillämpning. Regeringens förslag innebär betydande risker för en återgång till de höga sjuktal Sverige hade under början av 2000-talet. I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma med förslag på förändrad prövning vid dag 180 i sjukförsäkringen för dem som drabbats av långtidscovid. Motionärerna anser att regelverket tillfälligt bör anpassas till den extraordinära situation som Sverige befinner sig i just nu till följd av covid-19. Mot bakgrund av ett svagt kunskapsläge om sjukdomsförloppet och att det saknas ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd bör regeringen införa en tillfällig undantagsbestämmelse. Enligt motionärerna bör personer som är eller har varit smittade av covid-19, och vars återgång till arbete därmed försenats, kunna undantas från att provas mot ordinarie arbetsgivare även efter dag 180.

Julia Kronlid m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2020/21:3847 yrkande 1 ett tillkännagivande om att regeringen bör utvärdera bedömningen av arbetsförmågan efter dag 365. Kravet på att återgång i arbete bör kunna ske i samma omfattning som före sjukskrivningen riskerar att avbryta viktig rehabilitering och återhämtning. Om personen vid dag 180 är inne i en rehabiliteringsprocess och övervägande skäl talar för att personen på sikt, dvs. efter dag 365, kan återgå i arbete i samma omfattning som tidigare ska undantag kunna göras från att provas mot normalt förekommande arbete. Undantag ska således i dessa fall kunna ske även om personen i fråga bedöms kunna återgå till sin arbetsgivare senast dag 365 endast på deltid, dvs. i lägre omfattning än före sjukperioden. I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör utvärdera möjligheten att långsiktigt helt och hållet frånga bedömning av arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete i dag 180 och alltid begränsa det till angivet arbete inom personens kompetensområde.

I kommittémotion 2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) begärs i yrkande 1 ett tillkännagivande om att utvärdera rehabiliteringsprocessen för att säkerställa att den inte försenas. Motionärerna anser att den nya bestämmelsen om övervägande skäl inte får innebära att rehabiliteringsprocessen försenas. Det är enligt motionärerna viktigt att regeringen fortsatt är tydlig med att en så tidig rehabiliteringsstart som möjligt fortfarande gäller. Detta måste regelbundet följas upp av såväl regeringen som Försäkringskassan och andra ansvariga myndigheter. I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande om att regeringen bör utvärdera om den nya lagen är tillräckligt flexibel när det gäller personer som lider av covid-19. Motionärerna anför att sjukdomen är ny och att experterna inte vet tillräckligt om vare sig viruset eller återhämtningen för att kunna ge en prognos kring återgång till arbete.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis instämmer socialförsäkringsutskottet i det som regeringen lyfter fram om den viktiga roll som sjukförsäkringen har i den svenska välfärdsmodellen. Sjukförsäkringens syfte är att ge ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och stöd till individen för återgång i arbete. Socialförsäkringsutskottet anser i likhet med regeringen att det är en rimlig ordning att den som inte kan återgå i arbete hos den egna arbetsgivaren men som har arbetsförmåga i andra arbeten efter en tid förväntas ställa om till ett sådant arbete i stället för att kvarstå i sjukförsäkringen. Det är dock viktigt att kravet på omställning inte kommer för tidigt i sjukfallet.

Socialförsäkringsutskottet delar regeringens bedömning att dagens regelverk medfört vissa nackdelar och att tillämpningen av undantaget ”särskilda skäl” kan bidra till att hämma Försäkringskassan att initiera rehabiliteringsåtgärder för återgång i arbetet. Vidare finns svårigheter att tillämpa det nu gällande undantaget vid symtomdiagnoser, t.ex. psykiatriska diagnoser. Problematiken har ytterligare förstärkts av spridningen av covid-19. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att möjligheten att göra undantag från prövningen mot normalt förekommande arbete ska göras mer flexibel. En prövning mot normalt förekommande arbete vid dag 180 ska kunna anstå om övervägande skäl talar för en återgång i arbete hos arbetsgivaren före dag 365 i samma omfattning som före sjukskrivningen. Det ska således vara tillräckligt att mer talar för återgång i arbete hos arbetsgivaren än emot för att bedömningen mot normalt förekommande arbete ska kunna skjutas upp. Utskottet vill även understryka att en viktig princip i sjukförsäkringen är att arbetsförmåga, när sådan finns, tas tillvara på en bredare arbetsmarknad när arbete hos ordinarie arbetsgivare inte är möjligt i samma omfattning som tidigare.

När det gäller farhågor om att rehabiliteringsåtgärder försenas och att fler kommer att bedömas mot ordinarie arbete, trots att det inte finns medicinska hinder att ställa om till annat arbete, anser utskottet i likhet med regeringen att det för en långsiktigt hållbar återgång i arbete många gånger måste vara att föredra att den försäkrade går tillbaka till en arbetsgivare som har ett anpassnings- och rehabiliteringsansvar jämfört med att, med kvarstående besvär, söka arbeten på den öppna arbetsmarknaden. Det är motiverat med något längre sjukskrivningstider i de fall detta möjliggörs.

Vad gäller svårigheten att tillämpa särskilda skäl finns den inte endast i fall med långvariga symtom efter covid-19 utan även i andra symtomdiagnoser och bl.a. psykiatriska diagnoser. Som regeringen anför bör det inte finnas något hinder mot att övervägande skäl kan tala för återgång i arbete även när den försäkrade har en diffus diagnos i meningen symtomdiagnos eller lider av flera sjukdomstillstånd samtidigt, s.k. samsjuklighet. I propositionen anges således att ingen diagnos bör undantas vid prövning om övervägande skäl finns för att skjuta upp bedömningen mot normalt förekommande arbete.

Utskottet noterar i detta sammanhang att riksdagen nyligen i samband med behandlingen av regeringens skrivelse 2020/21:31 Riksrevisionens rapport Vägen till arbete efter nekad sjukpenning har gjort ett tillkännagivande om att

regeringen snarast bör ta ett helhetsgrepp för att underlätta återgång i arbete för den som nekats sjukpenning (bet. 2020/21:SfU10, rskr. 2020/21:111).

Socialförsäkringsutskottet anser mot bakgrund av det anförda att lagförslagen bör tillstyrkas och att yrkanden om att regeringen bör återkomma med förslag på ett tillfälligt undantag från prövningen vid dag 180 för dem som drabbats av långtidscovid, att regeringen bör utvärdera en möjlighet till återgång på deltid och att bedömningen av arbetsförmåga vid dag 180 ska begränsas till angivet arbete inom personens kompetensområde bör avstyrkas. Vidare anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att göra tillkännagivanden om att regeringen ska utvärdera rehabiliteringsprocessen för att säkerställa, dels att den inte försenas, dels att den är tillräckligt flexibel för personer som lider av covid-19.

I propositionen föreslås att anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabilitering ökas med 250 000 000 kronor med anledning av förslaget om nya bestämmelser för bedömningen av arbetsförmågan i ärenden om sjukpenning.

Ändringarna i socialförsäkringsbalken föreslås träda i kraft den 15 mars 2021. De nya bestämmelserna ska tillämpas även på sjukperioder som har påbörjats före ikraftträdandet. Bestämmelserna tillämpas dock första gången vid prövning av rätt till ersättning för dagar fr.o.m. ikraftträdandet.

Med det anförda anser socialförsäkringsutskottet att finansutskottet bör tillstyrka regeringens förslag till ändringar i socialförsäkringsbalken och avstyrka motionerna 2020/21:3856 (M) yrkandena 1 och 2, 2020/21:3847 (SD) yrkandena 1 och 2 samt 2020/21:3854 (KD) yrkandena 1 och 2.

Det kan noteras att regeringen i proposition 2020/21:83 föreslår att anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. ökas med 100 000 000 kronor för att tillfälligt kunna upphöra med att pröva den försäkrades arbetsförmåga mot ett på arbetsmarknaden normalt förekommande arbete eller mot ett annat lämpligt arbete som är tillgängligt för honom eller henne efter dag 180 i rehabiliteringskedjan. Undantaget avses gälla retroaktivt och avse tid fr.o.m. den 21 december 2020 t.o.m. den 14 mars 2021.

Stockholm den 9 februari 2021

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Rikard Larsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rikard Larsson (S), Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Katarina Brännström (M), Linda Lindberg (SD), Teresa Carvalho (S), Martina Johansson (C), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Björn Petersson (S), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Mats Berglund (MP), Arin Karapet (M), Jennie Åfeldt (SD) och Christina Høj Larsen (V).

Avvikande meningar

1. Extra ändringsbudget för 2021 - Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen (M)

Maria Malmer Stenergard (M), Katarina Brännström (M), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) och Arin Karapet (M) anför:

Regeringen föreslår permanenta förändringar i sjukförsäkringen. Förändringen av 180-dagarsprövningen innebär en försvagning av försäkringstillämpningen. Det är olämpligt och riskabelt i ett läge med en pågående pandemi. Det finns en risk att den försäkrade, arbetsgivaren och hälso- och sjukvården kommer att uppfatta de nya undantagen som att de har längre tid på sig i rehabiliteringsarbetet och att syftet med lagen om arbetsgivarens plan för återgång i arbete därmed motverkas. Det finns också en risk att fler bedöms mot ordinarie arbete, trots att det inte finns medicinska hinder att ställa om till annat arbete. Arbetslinjen och principen om att sjukförsäkringen måste vara inriktad på att återgång till arbete ska ske så fort som möjligt måste värnas.

Samhällets utgifter för sjukfrånvaron är höga och i spåren av covid-19 har sjukfrånvaron ökat markant. Det kan konstateras att mycket talar för att detta till stor del beror på bristande ledning och styrning av myndigheterna. Det är viktigt att de åtgärder som införs under pandemin är tillfälliga och kan upphöra när pandemin är över, då det är nödvändigt att komma tillbaka till en ekonomi i balans. Kunskapsläget vad gäller sjukdomsförloppet för långtidssjuka i covid-19 är emellertid svagt och det saknas ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd för bedömning av arbetsförmågan. Detta försvårar möjligheten till rehabilitering och återgång i arbete, vilket motiverar att dessa personer även efter dag 180 ska kunna prövas mot sin arbetsgivare. I stället för permanenta avsteg från rehabiliteringskedjan bör regeringen således införa en tillfällig undantagsbestämmelse, som möjliggör för personer som är eller har varit smittade av covid-19 och vars återgång till arbete därmed försenats, att prövas mot ordinarie arbetsgivare även efter dag 180.

Finansutskottet bör avstyrka regeringens lagförslag och tillstyrka motion 2020/21:3856 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

2. Extra ändringsbudget för 2021 - Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen (SD)

Linda Lindberg (SD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Jennie Åfeldt (SD) anför:

Regeringens förslag om att utöka undantagen från prövningen mot normalt förekommande arbete vid 180 dagar är ett steg i rätt riktning. Det är orimligt att personer som är mitt i en rehabiliteringsprocess ska riskera att utförsäkras. Det måste vara att föredra att den försäkrade går tillbaka till en arbetsgivare

som har ett anpassnings- och rehabiliteringsansvar jämfört med att med kvarstående besvär söka arbeten på den öppna arbetsmarknaden. Kravet på att återgång i arbete bör kunna ske i samma omfattning som före sjukskrivningen riskerar dock att avbryta viktig rehabilitering och återhämtning. Om personen vid dag 180 är inne i en rehabiliteringsprocess och övervägande skäl talar för att personen på sikt, dvs. efter dag 365, kan återgå i arbete i samma omfattning som tidigare ska undantag kunna göras från att prövas mot normalt förekommande arbete. Undantag ska således i dessa fall kunna ske även om personen i fråga bedöms kunna återgå till sin arbetsgivare senast dag 365 endast på deltid, dvs. i lägre omfattning än före sjukperioden.

För att den sjukskrivne ska få en större chans att rehabiliteras och återgå till det arbete som hon eller han har utbildats till bör bedömningen vid dag 180 alltid kunna begränsas till yrken och faktiska jobb inom det egna kompetensområdet. Regeringen bör utvärdera möjligheten att långsiktigt helt och hållet frånga bedömning av arbetsförmåga mot normalt förekommande arbete i dag 180 till att i stället avse angivet arbete inom personens kompetensområde.

Finansutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3847 av Julia Kronlid m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

3. Extra ändringsbudget för 2021 - Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen (KD)

Hans Eklind (KD) anför:

Regeringens förslag om att prövningen mot normalt förekommande arbete efter dag 180 i rehabiliteringskedjan ska skjutas upp vid övervägande skäl får inte innebära att rehabiliteringsprocessen försenas. Det är viktigt att regeringen fortsatt är tydlig med att en så tidig rehabiliteringsstart som möjligt fortfarande gäller. Detta måste regelbundet följas upp av såväl regeringen som Försäkringskassan och andra ansvariga myndigheter.

Mot bakgrund av att sjukdomen covid-19 är ny och att experterna inte vet tillräckligt om vare sig viruset eller om återhämtningen för att kunna ge en prognos kring återgång till arbete bör riksdagen ge regeringen tillkänna att regeringen bör utvärdera om den nya lagen är tillräckligt flexibel när det gäller personer som lider av covid-19.

Finansutskottet bör tillstyrka motion 2020/21:3854 av Jakob Forssmed m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2.

Särskilt yttrande

Extra ändringsbudget för 2021 - Vissa ändrade regler inom sjukförsäkringen (V)

Christina Høj Larsen (V) anför:

Rätten att väcka följdmotioner med anledning av en extra ändringsbudget är begränsad. Möjlighet att lämna förslag som leder till kostnadsökningar finns inte. Jag vill därför i detta särskilda yttrande anföra följande.

Vänsterpartiet är positivt till den förändring regeringen föreslår och delar i stort uppfattningen som framgår i utskottets yttrande. Som utskottet anger är en särslagstiftning baserad på typ av diagnos inte önskvärd eller ens möjlig. Om inte även bedömningen vid dag 365 ändras kan det emellertid, under rådande pandemi, medföra svåra konsekvenser för alla långtidssjuka oavsett diagnos, inte endast långtidssjuka i covid-19. På grund av en stor oro inför de akuta problemen i tillämpningen av sjukförsäkringen måste således bristen på förslag om förändrad bedömning vid dag 365 påtalas. Färdiga utredningsförslag har funnits sedan i våras.

Vi står således bakom propositionen, men anser att regeringen snarast bör återkomma med ytterligare förslag i enlighet med det anförda.